

על אחריות, רוחביות ובגדי המלך: שלוש הערות על המצב

פרופ' דוד הראל

נשיא האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
וחתן פרס ישראל במדעי המחשב לשנת 2004

חזקה על הכותבים בקובץ זה שיטיבו לתאר את המצב האיום שבו אנו נמצאים ואת חוסר האונים של עם ומדינה שאלה מנהיגיו. ללא ספק ידובר בחטופים ובמשפחותיהם, בהרוגים ובפצועים הרבים, בחבלי הארץ החרבים והשוממים ובעשרות אלפי המפונים שעולמם חרב עליהם. האצבע המאשימה, לפי כותרת הספר, תופנה שוב ושוב לעבר העומד בראש.

משכך, אין טעם שאחזור גם אני ואעמיק באלה. במקום זאת, אתרכז בשלושה מושגים הנמצאים בשולי הדברים.

אחריות

"הוא לא לוקח אחריות" טוענים עליו.

אך יש לדעת זאת: אחריות לא לוקחים. אחריות ניתנת ברגע המינוי. היא באה עם התפקיד, בעסקת חבילה. בהקשר שלנו השאלות רבות: מי ידע? מי היה אמור לדעת ולא ידע? מי ידע ולא עשה? מי ידע ועשה - אבל לא מה שצריך היה לעשות? מי התעשת ועשה את מה שצריך, ומי לא? מי מתנער מהכול וממשיך להרוס את מה

שנבנה כאן ב-76 שנים? ומה הם השיקולים החבויים בהתנהלויות האלה?

באשר לאחריות - אין שאלה. לעומד בראש מערכת - כל מערכת, מוועד בית ועד למדינה - זכות מלאה לקבל קרדיט על הישגים. אך יש לו אחריות ברורה, ללא עוררין, גם על הכישלונות. מאז שהמשלה הזאת הושבעה, וביתר שאת מאז השבת הארורה, הכישלונות זועקים לשמיים.

ועדת הקירה ממלכתית קום תקום והיא שתקבע אם הכישלונות הנוכחיים הם באשמתם של שליטינו ולא רק באחריותם, ואם כן באיזו מידה.

רוחביות

אם במידה עסקינן, לא צריך מתמטיקה גבוהה כדי להפנים את משמעות המונח "רוחב". לשולחן יש רוחב, וכן לפוליגון, לכתפיים ולמגרש כדורגל. רוחב מודדים באמצעות קו ישר ורציף, ללא עליות וירידות, כזה שנמתח באופן אחיד מקיר לקיר, מצד אחד של הדבר הנמדד עד לצידו האחר. שום דבר לא נשאר בחוץ.

אם כן, מדוע כאשר הממשלה מחליטה על "קיצוץ רוחבי" בתקציב, בשל המלחמה, כללים בסיסיים אלה נעלמים כלא היו?

על גופים רבים שאינם מסכנים את השלטון מנסים בציניות לגזור קיצוצים גדולים והרסניים בהרבה, אך במגזרים שלמים ובמשרדי ממשלה לא מעטים, שהמשותף היחיד להם הוא תלות השלטון בתמיכתם כדי להמשיך לשלוט, לא מקצצים אגורה, ואף מוסיפים להם כיד המלך! זה רוחבי זה?

בגדי המלך

ואם בַּמֶּלֶךְ עסקינן, הבה נדבר על בגדיו: או שהוא בעצם עירום כמו אצל אנדרסן, או שהוא לבוש, אך דש מעילו מתפורר מרוב משיכות.

איננו רוצים מלך, אלא מנהיג אמיתי. כזה שאינו זקוק לדש מעיל שימשכו בו.

מצידי, שילבש בגדי עבודה, אך שיפשיל שרוולים ויעבוד. לא עבור עצמו ושרידותו אלא עבורנו. יום יום ושעה שעה. מרגע יקיצתו ועד שנעצמות עיניו לאחר יום מפרך בשירות הציבור.

אה, וישנו עניין הצבע: קריטי שהמנהיג יהיה נקי מרוב, או כמו שנאמר בקהלת ט': "בְּכָל עֵת יִהְיֶה בְּגָדֶיךָ לְבָנִים".